

MEDEMRODĖS dvaro sodyboje tik senieji medžiai primena praėjusių dienų didybę

Dabartiniame Akmenės rajone, apie 10 km į šiaurės vakarus nuo jo centro, grafų Zubovų laikais kaip vienas pažangiausių garsėjo Medemrodės (Agluonos) dvaras. Rašytiniai šaltiniai nurodo, kad šis dvaras po M. K. Chominskio mirties 1811 m. atiteko vokiečių kilmės grafiui Medemui (pagal jo pavardę ir dvaras pavadintas). Iš jo dvarą įsigijęs Šiopingas 1865 m. lažą pakeitė pinigine duokle. Vėliau dvarą valdė valstiečius itin išnaudojęs ir buvęs jų labai nekenčiamas baronas Roppas. XX a. pr., išsiskyręs su savo pirmąja žmona Sofija Bilevičiūte Zuboviene (1860–1932), Medemrodės dvarą, kuriam priklausė 1377 ha žemės, keletas aplinkinių kaimų (Mažuliai, Naudvarės, Laugaliai, Karpelkės, kuriose buvo garsus, Pirmojo pasaulinio karo metais pradėjęs nykti žirgynas), už 200 000 sidabrinių rublių įsigijo ir čia su antrąja žmona Vera Ušakova Bielskiene Zuboviene apsigyveno Vladimiras Zubovas (1862–1933). Čia jis užsiėmė pažangiu ūkininkavimu: galvijų veislininkyste ir daugiamečių žolių sėklininkyste. Tuo laikotarpiu jam vadovaujant buvo pagerinta 75 melžiamų žaliųjų karvių banda, aplinkinių gyventojų galvijų veislinės savybės, padidėjo melžiamų karvių pieningumas.

V. Zubovas dvare įsteigė pradinę mokyklą, kurioje dirbdavo jo pakviesti caro valdžiai nelojalūs ir jos nemėgstami pažangiai mąstantys jauni mokytojai, grafas juos išlaikydavo. Dvare dirbo ir V. Zubovo samdomas gydytojas, veterinarijos specialistas. Jie aptarnaudavo ne tik dvaro, bet ir aplinkinių kaimų gyventojus, rūpindavosi jų gyvulių sveikata. Tuo laikotarpiu dvarui priklausė didelis žirgynas.

Lietuvoje paskelbus nepriklausomybę ir prasiėdęs Žemės reformai, Medemrodės dvarui, kadangi jame buvo pažangiai ūkininkauta, išimties tvarka daugiau negu kitiems dvarams palikta žemės – 500 hektarų.

Medemrodės dvaro grafas Vladimiras Zubovas (1862–1933) ir jo sūnus Vladimiras Zubovas (1887–1959) apie 1905 m. Fotografas Jankelis Arnsonas. Nuotrauka saugoma Šiaulių „Aušros“ muziejuje, F IF1285

1933 m. mirus Vladimirui Zubovui (jis palaidotas netoli Medemrodės dvaro sodybos esančiose kapinėse), dvaro reikalus sėkmingai tvarkė, daug naujų čia įdiegė, tikru kultūros centru padarė jo žmona Vera. Ją sovietai 1941 m. suėmė ir ištremė į Altajaus kraštą. Ten ji tų pačių metų gruodžio 28 d. ir mirė.

1940 m. sovietai Medemrodės dvarą nacionalizavo, po Antrojo pasaulinio karo sodybos šeimininku tapo kolūkis, vėliau – valstybinis (tarybinis) ūkis. Dvarininkų gyvenamajame name kurį laiką veikė mokykla, mokinių bendrabutis, o apie 1995-uosius metus, niekas juo nebesirūpino, tad pastatas pradėjo griūti. Kiti dvaro sodybos pastatai, kurių dalis buvo sumūryti iš akmenų, XX a. nesulaukę tinkamos priežiūros, taip pat pradėjo nykti. XX a. paskutiniaisiais metais čia buvo išlikusios tik 2 arklidės, 3 ūkiniai pastatai, pieninė, ledainė, dalis kumetyno ir kai kurių kitų pastatų bei parko fragmentai.

Šiandien buvusią dvaro didybę primena tik pastatų liekanos, gyventojų tebe naudojama dvarui priklausiusi klėtis ir daržinė, Medemrodės bendruomenės iniciatyva minint gyvenvietės 365-ąsias metines

Rekonstruotas Medemrodės dvaro namas. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš leidinio „Varpai“, 1996 m.

pastatytas Pauliaus Rutkevičiaus sukurtas medinis kryžius su skulptūromis, ant kurio yra užrašas „Pamilome Lietuvą. Zubovai“, netoliese, prie kelio į Klykolius, esančiose kapinaitėse išlikęs iš akmens padarytas Vladimoro Zubovo antkapinis paminklas. Ant jo yra iškaltas ir grafo antrosios žmonos vardas bei pavardė, tačiau čia nėra jos kapo – grafo

Mademrodės savininkas grafas Vladimiras Zubovas (1962–1933) su anūku Vladimiru (1909–2007). Apie 1910 m. Fotografas nežinomas. Nuotrauka saugoma Šiaulių „Aušros“ muziejuje, ŠAM IF 1359

Grafo Vladimiro Zubovo (1862–1933) antkapinis paminklas Medemrodės kapinėse. 2019 m. Jolantos Paunksnienės nuotrauka

V. Zubovo žmonos Veros Ušakovos Bielskienės Zubovienės amžinojo pilsio vieta yra Altajuje.

Rengiant publikacijas apie pažangą Žemaitijos dvaruose XIX a. II p.–XX a. pr. naudota literatūra:

1. Leonas Mulevičius, *Kaimas ir dvaras Lietuvoje XIX amžiuje*, Vilnius, 2003.
2. Jūratė Kiaupienė, *Kaimas ir dvaras Žemaitijoje XVI–XVIII a.*, Vilnius, 1988.
3. Kaluškevičius B., Misius K., *Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864–1904*, Vilnius, 2004.
4. Kanarskas J., „Grafai Tiškevičiai“, *Pajūrio naujienos*, 1995 m. rugpjūčio 18 d., p. 4.
5. „Sugrižtantys dvarai“, *Kultūros paveldo departamentas*: <https://www.kpd.lt/lt/pagrindinis-meniu/idomu/sugriztantys-dvarai-2.html>.
6. „Didingas grafų Zubovų kelias Šiaulių krašte“, *Pamatyk Lietuvoje*: <https://www.pamatyklieituvoje.lt/keliones/marsrutai-automobiliu/didingas-grafu-zubovu-kelias-siauliu-kraste/405>.
7. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: www.vle.lt.
8. *Kultūros vertybių registras*: <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search>.
9. *Vikipedija. Laisvoji enciklopedija*: <https://lt.wikipedia.org/>.

(Bus daugiau. Publikacijų apie pažangą Žemaitijos dvaruose XIX a. II p.–XX a. tęsinys – kituose žurnalo numeriuose)